

POSTANOWIENIE

Dnia 2 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania G.K.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Jaśle
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 2
sierpnia 2023 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Rzeszowie
z dnia 29 listopada 2022 r., sygn. akt III AUa 397/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującej się G.K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Jaśle kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych wraz z ustawowymi odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹ k.p.c. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wyrokiem z dnia 29 listopada 2022 r. oddalił apelację odwołującej się G. K. od wyroku Sądu Okręgowego w Krośnie z dnia 3 marca 2021 r., którym oddalono odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Jaśle z dnia 16 października 2020 r. stwierdzającej, że odwołująca się jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu w okresie od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia 2018 r. oraz

ustalającej podstawę wymiaru składek na te ubezpieczenia (pkt I) oraz orzekł o kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym (pkt II).

W wyrokach Sądów *meriti* przyjęto, że słowacka instytucja zabezpieczenia społecznego zakwestionowała podleganie odwołującej się ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy o pracę na terenie Słowacji. Zgłoszony przez słowacką instytucję zabezpieczenia społecznego sprzeciw powodował, że do odwołującej się na podstawie art. 6 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz.UE.L. 284 z dnia 30 października 2009 r., dalej jako rozporządzenie wykonawcze) miało zastosowanie tymczasowo ustawodawstwo polskie. Podkreślono, że z ujętej w art. 11 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE.L. 2004.166.1 dalej jako rozporządzenie podstawowe) zasady terytorialności nie jest dopuszczalna ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca zamieszkania osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa. Skoro słowacka instytucja zabezpieczenia społecznego poinformowała polski organ rentowy, że odwołująca się powinna podlegać polskiemu ustawodawstwu – kwestionując umowę o pracę zawartą ze słowackim pracodawcą - to doszło do uzgodnienia stanowisk, o czym stanowi procedura przewidziana w art. 16 rozporządzenia wykonawczego. Sąd Apelacyjny podkreślił przy tym, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego polski organ rentowy nie był umocowany do weryfikacji dokumentów związanych z pracą najemną odwołującej się na Słowacji.

Odwołująca się w całości zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, domagając się uchylenia zaskarżonego wyroku, jak również wyroku Sądu Okręgowego (w przypadku stwierdzenia podstaw) i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi w innym składzie.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie przepisów postępowania, które z powodu rażącego ich naruszenia, miało istotny wpływ na treść orzeczenia, polegające na obrazie: 1) art. 378 § 1 k.p.c. oraz art. 385 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. i art. 382 k.p.c., polegające na przyjęciu przez Sąd drugiej instancji za własne

ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji bez jakichkolwiek merytorycznych rozważań w sytuacji, gdy zarzuty apelacji obejmowały przede wszystkim sprzeczność dokonanych ustaleń z materiałem dowodowym; 2) art. 217 k.p.c. oraz art. 278 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. w związku z art. 233 k.p.c. i art. 256 k.p.c., przez pominięcie przez Sąd dowodów zalegających w aktach sprawy, a także wybiórczą ich analizę, co nie może zostać uznane za prawidłowe.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że skarga jest oczywiście uzasadniona, bowiem „zaskarżone orzeczenie oczywiście narusza prawo poprzez brak wszechstronnego zebrania w sprawie materiału dowodowego, ponadto występuje istotne zagadnienie prawne polegające na konieczności określenia zakresu postępowania dowodowego podejmowanego z urzędu, a także na potrzebie wyjaśnienia dopuszczalności przyjmowania za własne przez Sąd II Instancji ustaleń Sądu I Instancji, w sytuacji zgłoszenia w apelacji wielu zarzutów, co spowodowało wydanie orzeczenia Sądu II Instancji”. Konieczne jest zatem rozważenie kwestii: (-) czy w świetle dyspozycji przepisów wspólnotowych organ rentowy ma obowiązek w pierwszej kolejności je uwzględnić? (-) czy w świetle podjęcia pracy na terenie Unii Europejskiej oraz przedłożenia dokumentacji, który organ w Polsce czy w państwie podjęcia pracy ma pierwszeństwo co do ustaleń w zakresie ubezpieczenia społecznego? (-) czy w sytuacji istnienia rozbieżności możliwym jest wydanie jakiegokolwiek decyzji bez wdrożenia procedury dialogi i koncyliacji? (-) czy art. 16 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego należy rozumieć w ten sposób, że osoba informująca instytucję o wykonywaniu pracy w jednym państwie członkowskim, a prowadząca działalność gospodarczą w innym państwie członkowskim zobowiązana jest do przedłożenia także dokumentów i dowodów potwierdzających wykonywanie przez nią pracy w innych państwach członkowskich? (-) czy Decyzję A1 należy interpretować w ten sposób, iż właściwe instytucje mogą nie wdrożyć procedury dialogu i koncyliacji, w sytuacji wystąpienia obiektywnych wątpliwości, tzn. gdy zainteresowany dysponuje ważną umową o pracę, ważnym dokumentem zgłoszeniowym do ubezpieczenia, z nadanym numerem słowackiego ubezpieczenia, oraz wbrew twierdzeniom (nie opartym na wynikach indywidualnego postępowania) instytucji właściwej miejsca wykonywania pracy o niewykonywaniu realnej pracy (pozytywnymi protokołami z kontroli przeprowadzonych u

pracodawcy)? (-) kwestia braku kompetencji sądów krajowych w przypadku pracowników, co do których należy określić ustawodawstwo państwa, które dotyczy pracownika w sferze zabezpieczenia społecznego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Wobec tego wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2016 r., V CSK 143/16, LEX nr 2135552; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, LEX nr 2069457; z dnia 1 grudnia 2015 r., I PK 71/15, LEX nr 2021944).

W rozpoznawanej sprawie wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został oparty na występowaniu istotnego zagadnienia prawnego oraz na przesłance oczywistej zasadności skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.).

Dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego konieczne jest przedstawienie problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Zagadnieniem prawnym jest bowiem zagadnienie, które wiąże się z określonymi przepisami prawa materialnego lub procesowego, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Ponadto, istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK

328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17, LEX nr 2495968; z dnia 10 kwietnia 2018 r., II PK 143/17, LEX nr 2525398; z dnia 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17, LEX nr 2486162; z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114).

Z kolei odwołanie się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, iż przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4 poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Zatem we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Jednak o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860). Z tego względu przyjmuje się, że nie spełnia tych wymagań odwołanie się do podstaw kasacyjnych i opatrzenie zawartego tam zarzutu dodatkowo określeniem „rażącego”, „ewidentnego”, „kwalifikowanego” lub „oczywistego”, jeżeli nie zostanie wykazane, w czym przejawia się oczywistość wydania wadliwego orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 lutego 2014 r., III PK 86/13, LEX nr 1644571; z dnia 20

sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, LEX nr 1511117; z dnia 11 kwietnia 2018 r., III UK 98/17, LEX nr 2497587).

Skarżąca nie zdołała wykazać występowania w sprawie wskazanych we wniosku przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W pierwszej kolejności zauważyć trzeba, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania nie spełnia warunków właściwych dla przesłanki przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. z uwagi na brak wskazania przepisu, którego naruszenie miałoby postać naruszenia kwalifikowanego, widocznego na „pierwszy rzut oka”. Nie jest wystraszające, co zaznaczone zostało w rozważaniach dokonanych wyżej, zastąpienie wyводу prawnego w uzasadnieniu wniosku samym tylko stwierdzeniem, że zdaniem skarżącej „zaskarżone orzeczenie oczywiście narusza prawo poprzez brak wszechstronnego zebrania w sprawie materiału dowodowego”. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 czerwca 2019 r., II UK 255/18, LEX nr 2688935; z dnia 20 października 2016 r., I PK 59/16, LEX nr 2160130; z dnia 10 marca 2016 r., II CSK 10/16, LEX nr 2009500; z dnia 26 lutego 2016 r., V CSK 518/15, LEX nr 2015640; z dnia 24 września 2015 r., II PK 27/15, LEX nr 2019527. Ponadto zarzucając, że Sąd Apelacyjny nie rozważył materiału dowodowego oraz pominął istotną część zaoferowanych w sprawie dowodów skarżąca zmierza w istocie do zakwestionowania oceny dowodów i poczynionych na tej podstawie ustaleń faktycznych. Natomiast ani ocena dowodów, ani poczynione przez sąd drugiej instancji ustalenia nie podlegają kontroli w postępowaniu kasacyjnym (art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c.). W judykaturze utrwalony jest pogląd, że skoro zgodnie z art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów i oceny dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, to i o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie można wnioskować na podstawie zakwestionowania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 września 2012 r., V CSK 529/11, LEX nr 1222170; z dnia 13 lutego 2014 r., I UK 408/13, LEX nr 1646932; z dnia 29 września 2020 r., III PK

188/19, LEX nr 3148261). Oparcie skargi kasacyjnej wyłącznie na zarzutach naruszenia przepisów postępowania, które odnoszą się do prowadzonego postępowania dowodowego nie pozwala na uznanie, że skarga jest oczywiście uzasadniona.

Analiza wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie pozwala także na przyjęcie, że wykazana została przesłanka przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., bowiem sugerując potrzebę rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca nie nawiązała (pytanie 1, 2, 3, 7, 9) do treści jakichkolwiek przepisów prawa oraz nie wyjaśniła na czym polegają trudności w dekodowaniu norm prawnych (pytanie 4, 5, 6, 8). W celu zbudowania istotnego zagadnienia prawnego nie jest wystarczające odwołanie się do samego pytania, które ma odpowiedzieć na wątpliwości skarżącego. Sformułowane zagadnienie powinno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883).

Nie można też stracić z pola widzenia, że procedura ustalania właściwego ustawodawstwa w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w Unii Europejskiej nie jest zagadnieniem nowym, ponieważ była już przedmiotem licznych wypowiedzi judykatury. Sąd Najwyższy szczegółowo opisał i wyjaśnił jej przebieg (por. np. wyroki: z dnia 23 listopada 2012 r., II UK 103/12, OSNP 2013 nr 19-20, poz. 238; z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12, OSNP 2014 nr 3, poz. 47; z 11 września 2014 r., II UK 587/13, OSNP 2016 nr 1, poz. 13; z dnia 21 stycznia 2016 r., III UK 61/15, LEX nr 1977828). Według tych judykatów, niepotwierdzenie ubezpieczenia przez instytucję ubezpieczeń społecznych innego państwa, w którym świadczona jest sporna praca marginalna, wiąże polskie organy ubezpieczeń społecznych. Oznacza to, że organy rentowe i polskie sądy nie mogą weryfikować

decyzji słowackiej instytucji ubezpieczeniowej, która odmówiła uznania pracy ewidentnie marginalnej świadczonej na terenie Słowacji przez obywatela polskiego lub przedsiębiorcę za uzasadniającą podleganie słowackiemu ubezpieczeniu społecznemu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 kwietnia 2017 r., II UK 248/16, LEX nr 2306376 oraz z dnia 10 maja 2017 r., I UK 456/16, LEX nr 2352167), a w tej sprawie Sądy obu instancji miarodajnie ustaliły, że słowacka instytucja zabezpieczenia społecznego zakwestionowała podleganie odwołującej się ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy o pracę na terenie Słowacji, zawartej ze spółką P. s.r.o., o czym poinformowała organ rentowy jako polską instytucję zabezpieczenia społecznego. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego, o czym już wspomniano, jest natomiast uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego po myśli art. 98 1 i 1¹ k.p.c.

[ms]